

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในบทที่ 1 ผู้วิจัยได้กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนจนถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย และคำจำกัดความในการวิจัยมาแล้ว ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้อธิบายถึงวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังต่อไปนี้

โครงสร้างการศึกษาแห่งชาติ

ระบบการศึกษาของไทยจะแบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 4 ระดับคือ ก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษาศึกษานั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมเด็กสำหรับชั้นประถมศึกษาอาจจะใช้เวลา 2-3 ปี ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติปีพุทธศักราช 2520 นั้นแบ่งระยะเวลาในแต่ละระดับอยู่ในรูปแบบ 6 : 3 : 3 ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1 ซึ่งหมายถึง ระดับประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ ระดับละ 3 ปี คือ มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และ มัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี¹ วัตถุประสงค์ของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเน้นการพัฒนาความถนัดและสำรวจความสนใจเพื่อเตรียมตัวในการเลือกประกอบอาชีพหรือการเลือกศึกษาคือ ในระดับมัธยมศึกษา

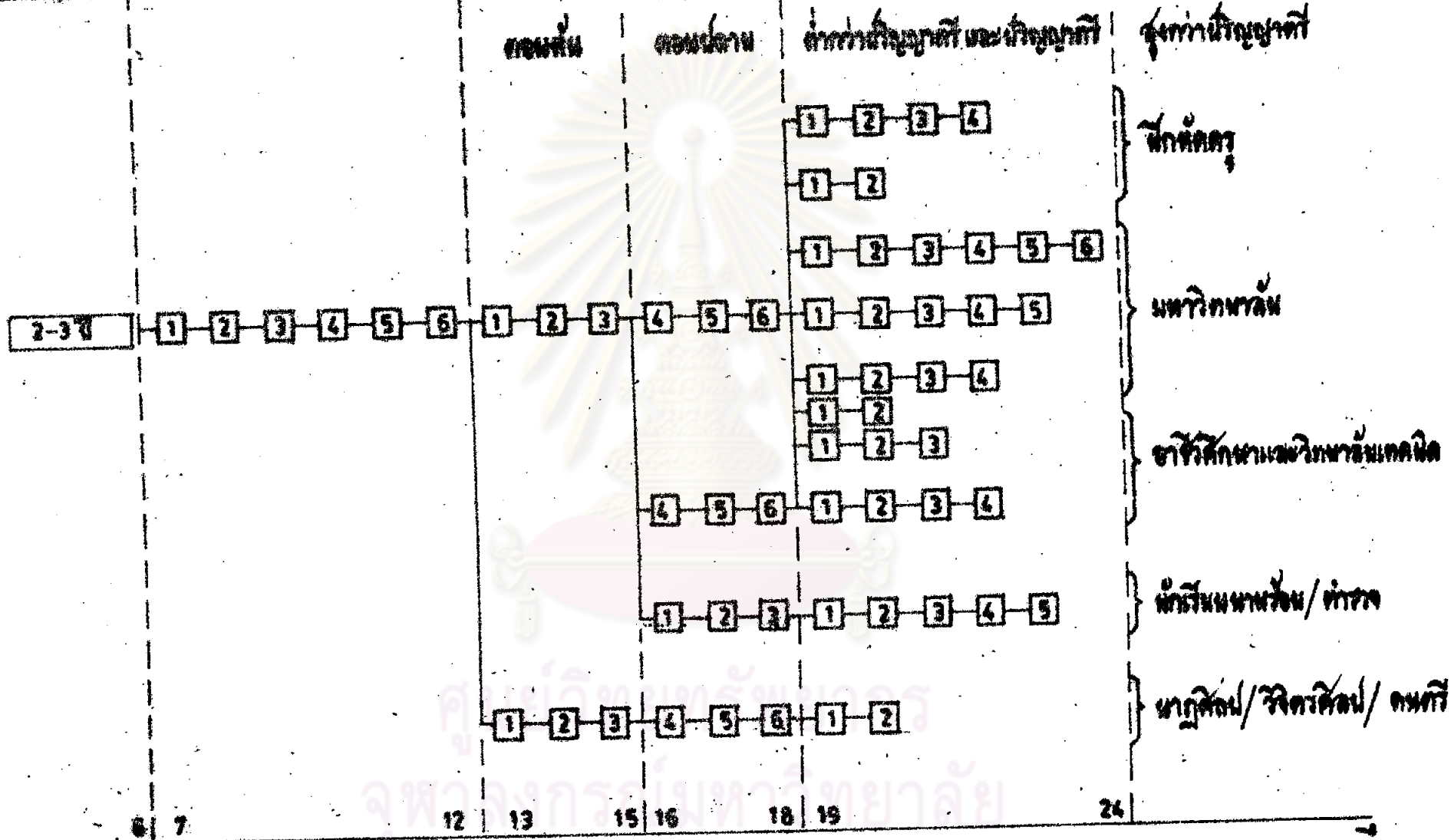
¹Sippanondha Ketudat and others, A Research on Higher Education System (Bangkok : Office of The National Education Commission, 1977), p. 4.

ก่อนประถมศึกษา

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษา

อุดมศึกษา

ตามเงื่อนไขในประเทศไทย

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างระบบการศึกษาของไทย ปีพุทธศักราช 2520

ตอนปลายแบ่งเป็น 2 สายคือ สายสามัญและสายอาชีพ การศึกษาระดับนี้เป็นการเตรียมนักเรียนสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาซึ่งจัดว่าเป็นการศึกษาระดับวิชาชีพหรือวิชาการขั้นสูงของประเทศที่จะต้องใช้เวลาในการศึกษาอีกประมาณ 4-6 ปีแล้วแต่สาขาวิชา

เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาระดับสูงสุดของประเทศ ผู้วิจัยเห็นสมควรที่จะได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในบทนี้ด้วย

ประวัติความเป็นมาของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา¹

การอุดมศึกษาของไทยเริ่มจัดตั้งในปีพุทธศักราช 2432 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งสถาบันสำหรับสอนวิชาชีพชั้นสูงขึ้น ได้แก่ โรงเรียนราชแพทยภทที่โรงพยาบาลศิริราช (2432) ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นราชแพทยาลัยและโรงเรียนกฎหมายในสังกัดกระทรวงยุติธรรม (2440)

ในปี พ.ศ. 2445 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปิดโรงเรียนมหาดเล็กหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เพื่อให้การศึกษาและฝึกอบรมผู้ที่จะเป็นข้าราชการต่อไป ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนี้แล้วจะต้องได้รับการฝึกงานเพื่อเป็นการทดสอบปฏิบัติงานในระยะหนึ่งก่อนที่จะแยกย้ายกันไปรับราชการตามกรม กอง และหน่วยราชการต่างๆ

พ.ศ. 2453 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการให้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเดิมเป็น "โรงเรียนข้าราชการพลเรือน" โรงเรียนนี้ได้วางโครงการเปิดสอนวิชาด้านต่างๆ ให้แก่ผู้ที่รับราชการหลายสาขา คือ วิชาการศึกษา แพทยศาสตร์ เกษตรศาสตร์ นิติศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์

¹จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์, ปัญหาและบทบาทมหาวิทยาลัยในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : ศิวพร, 2507), หน้า 13.

พาณิชย์ศาสตร์ วิชาการต่างประเทศ และรัฐประศาสนศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2456 ได้เปิดโรงเรียนวิศวกรรมขึ้นที่หอวัง ในปี พ.ศ. 2459 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะโรงเรียนข้าราชการพลเรือนขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยโดยมีนามว่า "จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" เพื่อเป็นพระบรมราชานุสรณ์แก่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นับว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย ในการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยขึ้นได้โอนกิจการของโรงเรียนราชแพทยาลัย และโรงเรียนวิศวกรรมมารวมไว้ด้วย ดังนั้นในระยะแรกเริ่มจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงประกอบด้วยคณะต่างๆสี่คณะคือ คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์ หลักสูตรการสอนเป็นหลักสูตร 3 ปี ผู้จบการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตร

ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2466-2477 การศึกษาสาขาแพทยศาสตร์ได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ จึงทำให้การศึกษานี้เจริญรุดหน้า มีการขยายหลักสูตรการศึกษาวิชาแพทย์เป็นหกปี และผู้สำเร็จตามหลักสูตรจะได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต ซึ่งนับเป็นแพทย์ปริญญาแรก (2473)

งานวิจัยที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยศึกษา

ไพฑูริย์ สินลาร์ตัน¹ (2516) ได้ทำการศึกษาถึงพัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยไว้ ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ว่า

ปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงกระตุ้นให้มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรกนั้นมี

4 ประการคือ

1. อิทธิพลของแนวความคิดต่างประเทศ
2. ความต้องการข้าราชการพลเรือน

¹ไพฑูริย์ สินลาร์ตัน, "พัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอุดมศึกษาของกระทรวงธรรมการ

4. สถาบันอุดมศึกษา ก่อนการจัดตั้งมหาวิทยาลัย

พัฒนาการของมหาวิทยาลัยแบ่งเป็น 4 ระยะคือ

ระยะแรก คือ สมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (2459-2474) ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรกขึ้นคือ "จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" ในปี พ.ศ. 2459 การศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยระหว่าง พ.ศ. 2459-2474 จะเป็นการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรเท่านั้น และการจัดการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในการดูแลของชาวต่างประเทศและได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่

ระยะที่สอง มหาวิทยาลัยในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (2475-2485) เป็นยุคที่ให้โอกาสการศึกษาแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยการจัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง (2477) ในลักษณะของตลาดวิชาเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะเผยแพร่ความรู้ทางการ เมืองและการปกครองตามระบบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน และขยายหลักสูตรในมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งจากระดับประกาศนียบัตร เป็นปริญญาตรี นอกจากนี้ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองยังเปิดสอนในระดับปริญญาโทเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2478 และในปี พ.ศ. 2479 มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้จะเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยได้ต้องเป็นผู้สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ 8 (ม.ศ.5) จึงทำให้มีการจัดตั้งโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาขึ้นในปี พ.ศ. 2481

ในด้านโครงสร้างได้มีการตราพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์ (2477) ให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลสามารถดำเนินการได้อย่างอิสระในความควบคุมของสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระยะที่สาม มหาวิทยาลัยตามความต้องการของหน่วยงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2486-2501 ในยุคนี้ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยแห่งใหม่พร้อมกัน 3 แห่งในปี พ.ศ. 2486 คือ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยแต่ละมหาวิทยาลัยแยกสอนเฉพาะสาขาวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่งเท่านั้น เป็นการแสดงถึงเจตจำนงที่จะให้มหาวิทยาลัยมีลักษณะเป็นสถาบันวิชาชีพชั้นสูงที่ประสาทปริญญา

ในระยะนี้การบริหารงานของมหาวิทยาลัยมีความคล่องตัวและเป็นอิสระมากขึ้นกว่าเดิม มีการตราพระราชบัญญัติสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติขึ้น นอกจากนี้หน้าที่ของมหาวิทยาลัยได้ขยายวงกว้างขึ้น คือ นอกจากจะทำหน้าที่สอนแล้ว มหาวิทยาลัยยังเริ่มทำการวิจัยและริ่มนงานให้บริการชุมชนอีกด้วย และได้เริ่มมีการสอบคัดเลือกผู้ที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2500

ระยะที่สี่ มหาวิทยาลัยในสมัยของการเร่งรัดพัฒนาประเทศ (2502-2515) ภายหลังจากมีการปฏิวัติเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2501 คณะปฏิวัติได้เร่งรัดพัฒนาประเทศเป็นการใหญ่โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาก็จัดตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติในปี พ.ศ. 2502 โดยยุบสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ สภาการศึกษาจะทำหน้าที่วางแผนและร่างโครงการการศึกษาทั่วไปและควบคุมงานวิชาการส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัย

ในระยะนี้มหาวิทยาลัยเกิดขึ้นใหม่ 5 แห่ง เป็นมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2507) มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2507) และมหาวิทยาลัยลงชลานครินทร์ (2511) ทั้งสิ้นโดยวัตถุประสงค์ร่วมกันในการที่จะเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาภูมิภาคในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ตามลำดับ และมหาวิทยาลัยในส่วนกลาง 2 แห่ง คือ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2509) สถาบันแห่งนี้มุ่งที่จะจัดการเรียนการสอน การวิจัยและการให้บริการชุมชนไปคู่เป้าหมายของการพัฒนาประเทศเป็นส่วนรวม มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2514) เป็นมหาวิทยาลัยตลาดวิชา เปิดรับนักศึกษาไม่จำกัดจำนวนและไม่มีการสอบคัดเลือก ทั้งสิ้นเพื่อแก้ปัญหาคนว่างงานเนื่องจากปัญหาสถานที่เรียนไม่เพียงพอสำหรับนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ส่วนมหาวิทยาลัยที่มีอยู่เดิม 5 แห่ง ได้ขยายงานและปรับปรุงงานของมหาวิทยาลัย เช่น จัดสอนวิชามากสาขาขึ้น และปรับปรุงคุณภาพของบัณฑิตและยังสนับสนุนการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีมากขึ้น

มหาวิทยาลัยในระยะนี้ได้ปฏิบัติภารกิจหลักนอกจากการสอนแล้วยังทำการวิจัยและให้บริการชุมชนอย่างเต็มที่สอดคล้องตามแผนพัฒนาประเทศของคณะปฏิวัติ

ในปี พ.ศ. 2515 สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ¹ ได้ทำการประเมินผลการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษารวม 9 สถาบัน ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2510-2514 เพื่อพิจารณาว่ามหาวิทยาลัยของรัฐทั้ง 9 แห่งนั้นมีพัฒนาการศึกษาตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ตามแผนพัฒนาหรือไม่ และยังมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นสภาพของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในระยะ 5 ปีของแผนพัฒนา ซึ่งสรุปการประเมินผลเป็น 6 ด้านคือ

1. การบริหาร ระบบการบริหารของมหาวิทยาลัยเป็นระบบเดียวกันทั้งหมด คือมีฐานะเป็นกรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี สายงานการบริหารงานของมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปแบ่งเป็นลำดับคือ

๑-สำนักนายกรัฐมนตรี

๒-มหาวิทยาลัย

๓-สภามหาวิทยาลัย

๔-สำนักงานอธิการบดี

๕-คณะ

๖-ภาควิชา

ซึ่งการแบ่งสายงานนี้ทำให้เกิดความเป็นระเบียบในการปฏิบัติงาน แต่ทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการปฏิบัติงาน

ระบบบริหารบุคคลภายในมหาวิทยาลัยเป็นระบบที่ผสมระหว่าง rank classification และ Position classification โดยใช้ชั้นตามข้าราชการ คือ ทวี โท เอก คู่ด้วยตำแหน่งทางวิชาการสากล (ศาสตราจารย์) โดยอาศัยปริญญาสูงสุดและอายุราชการเป็นหลัก แทนที่จะอาศัยความสามารถและผลงานทางวิชาการ

¹สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, สรุปรายงานประเมินผลการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปี 2510-2514 (พระนคร : ประเสริฐศิริ, 2515).

2. การศึกษาและหลักสูตร มหาวิทยาลัยรับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาในระดับ
ปริญญาตรีใช้เวลาในการศึกษา 4 ปี ยกเว้นสาขาวิชาชีพเฉพาะ เช่น สถาปัตยกรรม -
ศาสตร์และเภสัชศาสตร์ใช้เวลาการศึกษา 5 ปี คณะแพทยศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์
และคณะทันตแพทยศาสตร์ใช้เวลาในการศึกษา 6 ปี หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญา
โทใช้เวลาการศึกษา 2 ปี

เนื่องจากการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีนั้นเป็นการศึกษาที่เพิ่งเริ่มจัด
กันอย่างจริงจัง (2478) จึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการขาดแคลนอาจารย์ นอก
จากนั้นมหาวิทยาลัยยังขาดการสนับสนุนการวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษาระดับ
อุดมศึกษา

3. นักศึกษา จำนวนนักศึกษามหาวิทยาลัย นักศึกษามหาวิทยาลัยแบ่ง
ออกเป็นระดับต่างๆคือ ระดับอนุปริญญา ระดับปริญญาตรี ระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง
ปริญญาโท และระดับปริญญาเอก จำนวนนักศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาในระดับ
ปริญญาตรี ในช่วงระยะของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 2 (2510-2514)
จำนวนนักศึกษาระดับอนุปริญญาและปริญญาตรีในปี 2510 มี 29,301 คน ในปี 2514
มี 41,408 คน เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละประมาณ 3,000 คน หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละประมาณ
ร้อยละ 9 ระดับสูงกว่าปริญญาตรีในปี 2510 มี 2,128 คน ในปี 2514 มี 3,779
คน เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละประมาณ 400 คน หรือเพิ่มขึ้นปีละประมาณร้อยละ 15

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาเฉพาะระดับปริญญาตรีกับเป้าหมายที่คาด
ไว้ในแผนพัฒนาฉบับที่ 2 โดยแยกเป็นสาขามยูเนสโกแล้ว จะเห็นว่าจำนวน
นักศึกษาที่มหาวิทยาลัยรับได้ต่ำกว่าเป้าหมายของแผนพัฒนาแทบทุกสาขา ยกเว้น
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ และ แพทยศาสตร์เท่านั้นที่รับได้สูงกว่าเป้าหมายของแผน
พัฒนา ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุ 3 ประการ

1. สำหรับนักศึกษาสาขาสังคมศาสตร์นั้น ตามข้อเท็จจริงมหาวิทยาลัย
รับได้เพิ่มขึ้นทุกมหาวิทยาลัย แต่ที่ให้น้อยกว่าเป้าหมายเพราะการคาดคะเนจำนวน

นักศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ตั้งไว้สูงเกินไปเนื่องจากไม่ได้คำนึงถึงผู้ที่จะต้องออกจากการศึกษาเมื่อครบกำหนด (8 ปี)

2. ในการคาดคะเนเป้าหมายของแผนพัฒนาฉบับที่ 2 ไม่ได้รวมโครงการจัดตั้งคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากรไว้ด้วย นอกจากนี้คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ยังรับนักศึกษาได้สูงกว่าเป้าหมายถึง 3 เท่า

3. ในการคาดคะเนเป้าหมายของแผนสาขาแพทย ไม่ได้รวมถึง คณะเภสัชศาสตร์และทันตแพทยศาสตร์ ที่ตั้งขึ้นใหม่ที่พญาไท (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) คณะเภสัชศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์และเทคนิคการแพทย์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นอกจากนี้การประมาณการของคณะสาธารณสุขศาสตร์ก็ประมาณไว้ต่ำ

จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ในช่วงแรกปีการศึกษา 2510-2513 มหาวิทยาลัยผลิตบัณฑิตสาขาต่างๆได้ 23,267 คน ซึ่งแยกเป็นระดับได้ดังนี้

ระดับอนุปริญญา	1,274	คน
ระดับปริญญาตรี	20,657	คน
ระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง	776	คน
ระดับปริญญาโท	1,200	คน

จากค่าสถิติดังกล่าวจะพบว่ามหาวิทยาลัยผลิตบัณฑิตได้สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดตามแผนพัฒนาฉบับที่ 2 เป็นจำนวน 962 คน (คาดว่าผลิตได้ 19,688 คน)

4. คณาจารย์ จำนวนอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยเมื่อปี 2510 มีจำนวน 2,671 คน ในปี 2514 มี 4,429 คน คือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละประมาณ 440 คน หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละประมาณร้อยละ 13 อัตราส่วนโดยเฉลี่ยอาจารย์ต่อนักศึกษา จำแนกตามสถาบันได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	1 : 10
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	1 : 7
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1 : 11

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1 : 9
มหาวิทยาลัยมหิดล	1 : 4
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	1 : 36
มหาวิทยาลัยศิลปากร	1 : 8
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	1 : 7
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	1 : 9

อัตราส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษาโดยเฉลี่ยสำหรับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ไม่ไ้รวมคณะแพทยศาสตร์

สัดส่วนวุฒิอาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยในปี 2514 มีอาจารย์ประจำทั้งหมด 4,429 คน จำแนกตามวุฒิได้ดังนี้

ปริญญาเอกหรือเทียบเท่า	448 คน
ปริญญาโทหรือเทียบเท่า	1,934 คน
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	2,047 คน

เพราะฉะนั้นสัดส่วนวุฒิอาจารย์จะเป็น ปริญญาเอก : ปริญญาโท : ปริญญาตรีเท่ากับ 1.0 : 4.4 : 4.6 ซึ่งตามเกณฑ์ควรเป็น 1.5 : 5.0 : 3.5

5. อาคารสถานที่ จากการสำรวจปรากฏว่า อาคารที่ถือว่าเป็นความสำคัญอันดับแรกคือห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และโรงฝึกงาน ทุกมหาวิทยาลัยมีพื้นที่พอกับจำนวนนักศึกษา แต่มีปัญหาตรงที่การใช้ห้องเรียนและชั่วโมงการสอน เนื่องจากมหาวิทยาลัยมีการใช้ระบบการศึกษาหลายระบบ จึงทำให้พื้นที่ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการยังใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ นอกจากนั้นขนาดต่างๆของห้องเรียน ห้องปฏิบัติการไม่เหมาะสม ทำให้เกิดการสูญเสียเปลืองในการใช้ห้องเรียน

6. งบประมาณ ในช่วงระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ 2 (2510-2514) มหาวิทยาลัยได้งบประมาณทั้งสิ้นเป็นจำนวนเงิน 3,105.05 ล้านบาท แบ่งเป็นงบค่าเนิการ 1,584.05 ล้านบาท ค่าครุภัณฑ์ 367.07 ล้านบาท ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง 939.4 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายอื่นๆและเงินอุดหนุน 214.51 ล้านบาท งบค่าเนิการ ในปี พ.ศ. 2510 มหาวิทยาลัยได้รับงบค่าเนิการทั้งสิ้น

228.78 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2514 เพิ่มขึ้นเป็น 420.69 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละประมาณ 48 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณร้อยละ 18

ค่าใช้จ่ายในการลงทุนในระยะปี 2510-2514 มหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณค่าครุภัณฑ์เป็นเงินทั้งสิ้น 367.07 ล้านบาท หรือเฉลี่ยประมาณปีละประมาณ 73 ล้านบาท และค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างทั้งสิ้น 939.42 ล้านบาท หรือได้รับงบประมาณปีละประมาณ 188 ล้านบาท

วิจิตร ศรีสอานและคณะ¹ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพของการศึกษา ในช่วงกลางแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 3 (2517) ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 4 และเป็นการประเมินสัมฤทธิ์ผลการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 3 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พร้อมทั้งประมวลอุปสรรคของการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 3 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อจะได้หาแนวทางแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป ซึ่งสรุปผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

การศึกษาจำแนกข้อมูลออกเป็น 5 ด้านคือ โปรแกรมการศึกษา บุคลากร นิสิต ก่อเงิน และอุปกรณ์อาคารสถานที่

1. โปรแกรมการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดสอนในระดับปริญญาตรีขึ้นไป 14 คณะ โดยแยกเป็นแผนกวิชาทั้งสิ้น 114 แผนกวิชา นอกจากนี้ยังมีบัณฑิตวิทยาลัยซึ่งมีฐานะเทียบเท่าคณะทำหน้าที่ประสานงานการสอนในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง ปริญญาโท ปริญญาเอก และมีสถาบันซึ่งทำการสอนวิชาบางวิชาอีก 4 สถาบัน ในปีการศึกษา 2517 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดสอนและผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรี 98 สาขา ระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง 32 สาขา ระดับปริญญาโท 60 สาขา และปริญญาเอก 2 สาขา นอกจากนี้ยังมีสาขาวิชาอื่นๆที่ไม่ได้เป็นวิชาเอก

¹วิจิตร ศรีสอานและคนอื่นๆ, รายงานการประเมินสถานภาพ ศักยภาพ และแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 3 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เอกสารอัครสำเนา, 2517).

ในการผลิตบัณฑิต แต่เป็นสาขาเสริมหรือประกอบสาขาวิชาที่ผลิตบัณฑิตอีกหลายสาขา การเรียนการสอน ในปีการศึกษา 2517 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใช้ระบบการศึกษาอยู่ 2 ระบบ คือระบบการศึกษาแบบเดิมซึ่งมีหลักสูตรวางไว้แน่นอน เป็นรายปี และระบบการศึกษาแบบหน่วยกิต ซึ่งเป็นระบบรายภาค (semester)

การวัดผล การศึกษาระบบเดิมวัดผลโดยคิดเปอร์เซ็นต์รวมของทุกวิชา ที่สอบเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา การศึกษาระบบหน่วยกิตนั้น วัดผลการสอบของแต่ละรายวิชาออกมาเป็นลำดับชั้น A, B, C, D, F และนำไปคิดแต้มเฉลี่ยสะสม

นอกจากการเรียนการสอนแล้ว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยยังเน้นหน้าที่หลัก ในเรื่องงานวิจัยและการให้บริการแก่ชุมชน ดังจะเห็นได้จาก

งานวิจัยของอาจารย์ หมายถึงผลงานเกี่ยวกับการวิจัยและโครงการต่างๆ มีอาจารย์ทั้งหมดที่ทำการวิจัยอยู่ 287 คน ทำการวิจัย 216 เรื่อง และใช้เงินทำการวิจัย 7,947,717 บาท อาจารย์คณะแพทยศาสตร์เป็นอาจารย์ที่ทำการวิจัยมากที่สุด และได้รับเงินทุนสำหรับการวิจัยมากที่สุดด้วย

นอกจากทำการวิจัยแล้ว อาจารย์ยังแต่งตำราอีกหลายเล่ม ในปีการศึกษา 2516-2517 มีตำราส่งเข้าประกวด 18 เรื่อง เป็นตำราที่ได้รับรางวัล 14 เรื่อง

การให้บริการชุมชน แบ่งแยกเป็น 3 ประเภทคือ

1. การให้บริการชุมชนเป็นโครงการหรือการปฏิบัติการที่มีกำหนดเวลาคอนข้างแน่นอน

2. การให้บริการชุมชนเป็นโครงการอบรม

3. การให้บริการชุมชนที่กระทำเป็นประจำทั่วแก่หน่วยราชการ เช่น การบรรยาย การแสดงนิทรรศการ

ซึ่งสรุปปัญหาต่างๆได้ดังนี้

1. การจัดระบบหลักสูตรในระดับปริญญาตรี ยังมีองค์ประกอบและวิธีการที่แตกต่างกันอยู่มาก โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับสัดส่วนของวิชาทั่วไปและวิชาเฉพาะ

ซึ่งหลักสูตรส่วนใหญ่เน้นไปทางวิชาเฉพาะมาก

2. สาขาวิชาที่เปิดสอนมีหลายสาขาที่มีชื่อซ้ำซ้อนกัน
3. หลักสูตรหลายหลักสูตร มีรายวิชาซ้ำซ้อนกันกระจัดกระจายอยู่ในหลักสูตรของคณะต่างๆ
4. การจัดการศึกษายังมีระบบเดิมและระบบหน่วยกิตคละกันอยู่ นอกจากนี้ระบบหน่วยกิตที่ใช้กันอยู่ในคณะต่างๆก็ยังมีข้อแตกต่างกัน
5. ทุนอุดหนุนการวิจัยโดยทั่วไปมีน้อย และการวิจัยในทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีน้อยกว่าทางวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้จำนวนอาจารย์ที่ทำการวิจัยยังมีน้อย

6. คำราระดับอุดมศึกษาที่เป็นภาษาไทยยังมีไม่เพียงพอ

2. บุคลากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีจำนวนอาจารย์จำแนกตามวุฒิในปีการศึกษา 2516 คือ ปรียญตรี 576 คน ปรียญโท (รวมประกาศนียบัตรชั้นสูงและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง) 936 คน ปรียญเอก 241 คน ซึ่งมีสัดส่วนตามระดับวุฒิเท่ากับ 3 : 5 : 1 จำนวนอาจารย์ที่กำลังศึกษาต่อในระดับปรียญโท 139 คน ปรียญเอก 98 คน อัตราส่วนระหว่างอาจารย์ประจำต่อจำนวนนักศึกษาปีการศึกษา 2517 รวมทั้งมหาวิทยาลัยเท่ากับ 1 : 8.4

3. นิสิต จำนวนนิสิตที่เข้าใหม่ระดับปรียญตรีในปีการศึกษา 2517 มี 3,286 คน เป็นชายร้อยละ 57.2 เป็นหญิงร้อยละ 42.8 จำนวนนิสิตทั้งหมดในปีการศึกษา 2517 มี 13,169 คน เป็นชายร้อยละ 53.5 เป็นหญิงร้อยละ 46.5

จำนวนนิสิตที่สำเร็จปรียญตรีเมื่อสิ้นปีการศึกษา 2516 มี 2,849 คน เป็นชายร้อยละ 50.9 เป็นหญิงร้อยละ 49.1

จำนวนชั้นสูงกว่าปรียญตรีในปีการศึกษา 2517 ที่เข้าใหม่มี 1,301 คน เป็นชายร้อยละ 48.7 เป็นหญิงร้อยละ 51.3 จำนวนนิสิตระดับสูงกว่าปรียญตรี มีทั้งหมด 3,427 คน เป็นชายร้อยละ 44.9 เป็นหญิงร้อยละ 55.1

จำนวนนิสิตชั้นสูงกว่าปรียญตรีในปีการศึกษา 2517 เป็นนิสิตในระดับ

ประกาศนียบัตรชั้นสูงร้อยละ 12.8 ปริญญาโทร้อยละ 86.8 ปริญญาเอกร้อยละ 0.4

4. การเงิน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับการสนับสนุนทางการเงิน รายได้ 3 ทาง คือ เงินงบประมาณแผ่นดิน เงินรายได้ของมหาวิทยาลัย เงินช่วยเหลือและเงินอุดหนุน นอกจากนี้ยังได้รับในรูปความช่วยเหลือทางวิชาการอีก 1 ทาง ค่าใช้จ่ายในการลงทุนและดำเนินการผลิตบัณฑิตต่อหัวของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีงบประมาณ 2516 โดยเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 16,200.91 บาท โดยนิสิตคณะแพทยศาสตร์มีค่าใช้จ่ายสูงสุดเท่ากับ 62,632.02 บาท และนิสิตคณะนิติศาสตร์มีค่าใช้จ่ายรายหัวน้อยที่สุดเท่ากับ 3,959.54 บาท

5. อาคารสถานที่ การบริหารงานด้านการใช้สอยอาคารและสถานที่ในบางคณะใช้เนื้อที่ใช้สอยไม่เต็มที่ อาคารสถานที่ที่เป็นส่วนกลางหรือบริการสำหรับนิสิต อาจารย์ ข้าราชการ เช่นหอพัก บ้านพัก ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการของคณะต่างๆ ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเก่า ชำรุด ล้าสมัย

นอกจากนี้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยยังประสบกับปัญหาการจราจร ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อสภาพการศึกษา เนื่องจากมีได้กำหนดนโยบายการใช้เนื้อที่บริเวณมหาวิทยาลัยและการก่อสร้างอาคารต่างๆ

วิไลวรรณ พิธิยานุวัฒน์¹ ได้ศึกษาลักษณะเฉพาะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยทำการศึกษาในเรื่องต่างๆคือ

1. ประวัติความเป็นมาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและนโยบายทั่วไป
2. คุณลักษณะของสถาบันเช่น ระบบการบริหาร โปรแกรมการศึกษา และปริญญาบัตรที่ได้รับในแต่ละสาขา

¹Wilaiwan Pitiyanuwat, "The Historical Development, Current Status and Problems of Chulalongkorn University" (Unpublished Special Certificate Ed.A. Paper ; University of Minnesta), 1976.

3. คุณลักษณะของนิสิต เช่น จำนวนนิสิตปัจจุบัน (2518) และจำนวนบัณฑิต ค่าใช้จ่ายรายหัวในการผลิตบัณฑิต

4. คุณลักษณะประจำคณะ เช่น จำนวนอาจารย์ประจำจำแนกตามวุฒิการศึกษา เรโชอาจารย์ต่อนิสิต เป็นต้น

5. ปัญหาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยประสบในปี พ.ศ. 2518 จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2459 โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะโรงเรียนข้าราชการพลเรือน (โรงเรียนมหาดเล็กหลวงในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย ในระยะเริ่มก่อตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดสอนระดับประกาศนียบัตรใน 4 คณะคือ คณะแพทยศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์

เดิมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และได้ย้ายมาสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2502 และทบวงมหาวิทยาลัยในระยะต่อมา

โครงสร้างในการบริหาร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแบ่งระบบการบริหาร เป็น 2 ระดับคือ 1. ระดับมหาวิทยาลัยมีอธิการบดีเป็นหัวหน้าคณะบริหาร โดยมีสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยประกอบด้วย นายภสภามหาวิทยาลัย เป็นประธาน กรรมการโดยตำแหน่งคือ อธิการบดี รองอธิการบดี และคณบดี ประธานสภาคณาจารย์ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ อำนาจหน้าที่ของสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือแต่งตั้งอธิการบดีและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการและบริหารมหาวิทยาลัย 2. ระดับคณะมีคณบดีที่ได้รับการแต่งตั้งโดยกรรมการประจำคณะเป็นหัวหน้าคณะบริหาร ซึ่งกรรมการประกอบด้วยหัวหน้าแผนกวิชาต่างๆในคณะ

โปรแกรมการศึกษา ในปี พ.ศ. 2518 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดสอนระดับปริญญาตรี 14 คณะ และในแผนกวิชาต่างๆ 114 แผนกวิชา ผลิตภัณฑ์ใน 71 สาขาวิชา บัณฑิตวิทยาลัยเป็นคณะที่จัดการสอนในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรีทั้งสิ้น 73 สาขา คือระดับปริญญาโท 71 สาขา และระดับปริญญาเอก 2 สาขา

นิสิต ในปีการศึกษา 2518 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีนิสิตทั้งหมด 15,816 คน เป็นนิสิตชาย 8,158 คนหรือร้อยละ 51.75 และนิสิตหญิง 7,631 คนหรือร้อยละ 48.25 นิสิตทั้งหมดเป็นนิสิตปริญญาตรี 12,512 คนหรือร้อยละ 79 ซึ่งร้อยละ 53 เป็นนิสิตชาย และร้อยละ 47 เป็นนิสิตหญิง นิสิตระดับสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 3,304 คนหรือร้อยละ 21 เป็นนิสิตหญิงประมาณร้อยละ 53 และนิสิตส่วนใหญ่จะเป็นนิสิตปริญญาโท จะมีเพียงร้อยละ 8 เป็นนิสิตระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง และร้อยละ 0.54 เป็นนิสิตระดับปริญญาเอก

ในปีการศึกษา 2517 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยผลิตภัณฑ์ทั้งสิ้น 3,642 คน เป็นระดับอนุปริญญาร้อยละ 3 ระดับปริญญาตรีร้อยละ 83 และระดับสูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 14

ค่าใช้จ่ายรายหัวต่อการผลิตบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2516 ประมาณ 72,886.60 บาท หรือค่าใช้จ่ายรายหัวต่อปีของนิสิตประมาณ 16,213.60 บาท

อาจารย์ ในปีการศึกษา 2518 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีอาจารย์ประจำ 1,717 คน (ไม่รวมอาจารย์โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) เป็นอาจารย์ชายร้อยละ 51 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาจะเป็นอาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาเอกร้อยละ 15 ปริญญาโทร้อยละ 50 และต่ำกว่าปริญญาโทร้อยละ 27 และถ้าจำแนกตามตำแหน่งราชการ จะพบว่าอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นข้าราชการชั้นพิเศษร้อยละ 13 ข้าราชการชั้นเอกร้อยละ 30 ข้าราชการชั้นโทร้อยละ 50 และข้าราชการชั้นตรีร้อยละ 7

ในปีการศึกษา 2517 อาจารย์ประจำจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีจำนวน

ทั้งสิ้น 1,746 คน (รวมอาจารย์โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์) จำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการจะพบว่าร้อยละ 71 เป็นตำแหน่งอาจารย์ ร้อยละ 16 เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยละ 3 เป็นอาจารย์ชั้นพิเศษ ร้อยละ 4 เป็นรองศาสตราจารย์ และร้อยละ 6 เป็นศาสตราจารย์

ในปีการศึกษา 2518 เรโชอาจารย์คือนิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีค่าเท่ากับ 1 : 9 โดยคณะแพทยศาสตร์ หันตแพทยศาสตร์ เกษศาสตร์ สัตวแพทยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มีเรโชอาจารย์ต่ำกว่าเรโชเฉลี่ย และคณะนิติศาสตร์มีเรโชอาจารย์สูงกว่าค่าเฉลี่ย (1 : 34)

ปัญหาต่างๆของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี 2518 แบ่งเป็น 3 เรื่องคือ

1. ปัญหาในด้านการบริหาร เป็นปัญหาเนื่องมาจากประสิทธิภาพและประสพการณ์ของคณะผู้บริหาร ซึ่งเป็นเรื่องย่อยๆ 6 เรื่องคือ ปัญหาการวางแผนการศึกษา การขาดบุคลากรในหน่วยวิจัยสถาบัน จำนวนงบประมาณที่จำกัด กระบวนการบริหารขาดความต่อเนื่อง ขาดการประเมินผลแผนการศึกษาในระยะแรก ขาดผู้บริหารรุ่นหนุ่มที่มีประสพการณ์ดี

2. ปัญหาการเรียนการสอน เช่นขาดตำราเรียนภาษาไทย ขาดแคลนโสตทัศนูปกรณ์ในการศึกษา หลักสูตรมีความซ้ำซ้อน และขาดนักวิชาการที่มีความสามารถและทำหน้าที่บริหารที่ดีพร้อมกันด้วย

3. ปัญหาการวิจัยและให้บริการชุมชน เช่นขาดเงินทุนอุดหนุน คณะอาจารย์ยังให้ความสนใจในการวิจัยไม่จริงจัง

งานเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยภูมิภาค

ความคิดในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยภูมิภาคในประเทศไทยนั้น เริ่มมีมานานกว่า 30 ปี โดยเจตนารมณ์ที่ให้มหาวิทยาลัยภูมิภาคเป็นแหล่งในการให้การศึกษา ระดับสูงของภูมิภาค ในปี พ.ศ. 2484 รัฐบาลได้เริ่มจัดสรรและซื้อที่ดินที่จะเป็น

ที่ตั้งมหาวิทยาลัยในภูมิภาค 3 แห่งคือ ภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออก เชียงเหนือที่จังหวัดอุตรดิตถ์ และภาคใต้ที่จังหวัดสงขลา โครงการจัดตั้ง มหาวิทยาลัยภูมิภาคได้หยุดชะงักลงเนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการรื้อฟื้น โครงการมหาวิทยาลัยภูมิภาคขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2501 จนในที่สุดรัฐบาลได้มีมติ ให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยภูมิภาคแห่งแรกขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2503 และก่อสร้างสำเร็จในปี พ.ศ. 2507 ในปีเดียวกันได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่นทางภาค ตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นอีกแห่งหนึ่ง และเริ่มโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยภาคใต้ที่ จังหวัดสงขลาจนกระทั่งก่อตั้งมหาวิทยาลัยได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2511¹

เหตุผลและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยภูมิภาคเป็นเหตุผลเกี่ยวกับ การเมือง การปกครอง การเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และวัฒนธรรม² ซึ่งอาจจะใช้คำกลางว่าเพื่อมุ่งพัฒนาประเทศ หรือเฉพาะเจาะจงลงไปว่าเพื่อ พัฒนาภูมิภาค จากวัตถุประสงค์ที่มุ่งจะให้มหาวิทยาลัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ในส่วนภูมิภาคนั้นจึงทำหน้าที่และบทบาทของมหาวิทยาลัยภูมิภาคเน้นหนักไปในการ ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิภาคและความรู้วิชาชีพที่สัมพันธ์กับภูมิภาค นอกจากมหา- วิทยาลัยจะให้ความรู้ทั่วไปแล้ว มหาวิทยาลัยภูมิภาคยังมุ่งที่จะทำการวิจัยค้นคว้า เรื่องต่างๆที่เกี่ยวกับภูมิภาค เพื่อหาวิธีป้องกันและรู้ทางที่จะช่วยแก้ปัญหาในสภาพ นั้นๆ และแสวงหาวิธีการใหม่ที่เหมาะสมที่จะใช้พัฒนาท้องถิ่นอีกด้วย³

¹Sanga Sabhasri, "The Regional University in Thailand And Their Environment," in Roles of University in Local & Regional Development in Southeast Asia, ed Yip Yat Hoong (Singapore : Regional Institute of Higher Education and Development)

²สายสุรี จุติกุล, "ข้อพิจารณาเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยภูมิภาค" วารสารคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 7 (เมษายน 2516) : 14-23.

³เรื่องเดียวกัน.

มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้จัดตั้งขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2505-2509 เมื่อเริ่มก่อตั้งนั้นมีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตเกษตรกรและวิศวกรออกไปพัฒนาภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับแนวความคิดการจัดตั้ง Landgrant College ในสหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ. 1862 โดยสภาคอนเกรสสหรัฐอเมริกาได้ผ่านรัฐบัญญัติฉบับหนึ่งเรียกว่า Morrill Arts เพื่อยกที่ดินของรัฐให้จัดตั้งวิทยาลัยเพื่อประโยชน์ทางเกษตรและวิศวกรรมเรียกว่า A & M College หรือ Agriculture and Mechanical Arts College¹ ซึ่งการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่นก็ได้ดำเนินการตามแบบอย่างคือมีการจัดสรรและซื้อที่ดินเพื่อก่อตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงทางด้านวิศวกรรมศาสตร์และเกษตรศาสตร์ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ² โดยใช้ชื่อสถาบันว่า "สถาบันเทคนิคขอนแก่น (Khon Kaen Institute of Technology)" ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเปลี่ยนชื่ออีกครั้งตามชื่อเมืองที่ตั้งว่า "มหาวิทยาลัยขอนแก่น"

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่น มุ่งที่จะให้มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนในภูมิภาคนี้ สภามหาวิทยาลัยขอนแก่นเห็นสมควรที่จะเปิดโอกาสให้นักเรียนในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากที่สุด จึงมีมติให้มหาวิทยาลัยขอนแก่นรับนักเรียนที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและเป็นนักเรียนเรียนดีของภาคเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้โดยไม่ต้องผ่านการสอบคัดเลือก โดยกำหนดโควตาจำนวน

¹วิทยา เพียรวิจิตร, "บทบาทของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 3 (ตุลาคม 2512) : 12.

²มหาวิทยาลัยขอนแก่น, คู่มือนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นประจำปีการศึกษา 2521-2522 (ขอนแก่น : สิริภักดิ์ ออฟเซ็ท), หน้า 2.

³สายสุรี จุติกุล, "ข้อพิจารณาเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยภูมิภาค," หน้า 14-23.

นักเรียนใช้สิทธิเรียนที่ประจำไว้เป็นจำนวนแน่นอน เริ่มจากจำนวนร้อยละห้าของนักเรียนเรียนดีในแต่ละจังหวัดในปีแรกที่สภามหาวิทยาลัยมีมติอนุมัติ และเพิ่มจำนวนมากขึ้นตามความเหมาะสม¹ เมื่อทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ใช้สิทธิเรียนดีและนักศึกษาที่ผ่านการสอบคัดเลือกจากการวิจัยของวิลาวรรณ อุทัยสง² พบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นทั้งสองประเภทมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน

ในเรื่องการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยขอนแก่น จากการวิจัยของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในภูมิภาค โดยใช้ข้อมูลในช่วงเวลาดังแต่ปีการศึกษา 2507 ถึงปีการศึกษา 2517 พบว่าลักษณะการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้น นักศึกษาสาขาเกษตรศาสตร์ เป็นสาขาที่มีนักศึกษาสำเร็จการศึกษาภายในกำหนดเวลา (4 ปี) สูงกว่าสาขาอื่น ๆ โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 61 ส่วนสาขาศึกษาศาสตร์และสาขาวิศวกรรมศาสตร์ มีนักศึกษาสำเร็จการศึกษาภายในกำหนดเวลา (4 ปี) โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 54 และ 38 ตามลำดับ ส่วนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาภายหลังกำหนดเวลาของคณะวิศวกรรมศาสตร์โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 36 ซึ่งสูงกว่าคณะศึกษาศาสตร์ และคณะเกษตรศาสตร์มาก (ร้อยละ 20 และ 18 ตามลำดับ) ในด้านการตกออกกลางคัน ปรากฏว่านักศึกษาสาขาศึกษาศาสตร์และสาขาวิศวกรรมศาสตร์มีอัตราร้อยละของนักศึกษาตกออกกลางคันโดยเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 27 และ 25 ตามลำดับ ส่วนสาขาเกษตรศาสตร์มีเพียงร้อยละ 21 เท่านั้น ในแง่ประสิทธิภาพผลิตบัณฑิตและการสูญเสียของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ปรากฏว่าสาขาเกษตรศาสตร์มี

¹วิทยา เพ็ชรวิจิตร, "บทบาทของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" หน้า 13.

²วิลาวรรณ อุทัยสง, "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ผ่านการสอบคัดเลือกประเภทสอบรวมเข้ามหาวิทยาลัยและประเภทคะแนนเยี่ยมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

ประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตใกล้เคียงกับสาขาศึกษาศาสตร์คือโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 80 แต่สาขาวิศวกรรมศาสตร์มีประสิทธิภาพนี้โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 73 อัตราการสูญเสียโดยเฉลี่ยของคณะเกษตรศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์มีร้อยละ 18, 8, และ 20 ตามลำดับ

ในบทนี้ส่วนแรกเป็นวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับระบบโครงสร้างการศึกษาไทย ประวัติความเป็นมาของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ส่วนที่สองเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยศึกษา ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงพัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยและงานวิจัยที่เกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาที่เคยมีผู้ทำการวิจัยมาก่อน ซึ่งมีลักษณะการวิจัยที่แตกต่างกันคือ การวิจัยเรื่องแรกทำการศึกษาลักษณะประเมินผลการพัฒนาของมหาวิทยาลัยที่เป็นของรัฐทั้งหมดในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 2 เป็นการศึกษาพัฒนาการเป็นส่วนรวม การวิจัยเรื่องที่สองของวิจิตร ศรีสอาดและคณะ เป็นการประเมินผลพัฒนาการตามแผนพัฒนาฉบับที่ 3 แต่ทำการวิจัยเฉพาะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพียงแห่งเดียว มีลักษณะเป็นการศึกษาเฉพาะราย (Case Study) ส่วนเรื่องที่สามเป็นการศึกษาถึงสถานภาพของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในช่วงระยะเวลาสั้นเพียง 1 ปีการศึกษาเท่านั้น มีลักษณะเป็นการรายงานสถานภาพประจำปีของสถานศึกษา

¹สัมพันธ์ พันธพุกข, "ความสัมพันธ์ระหว่างตัวประกอบกับลักษณะการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยภูมิภาค การเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัยขอนแก่นและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519, อ้างจาก ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, รายงานสรุปผลการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยของรัฐในส่วนภูมิภาค ปีการศึกษา 2507-2519.)

จากการวิจัยทั้ง 3 เรื่อง ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ในการวิจัยเรื่องพัฒนาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะราย (Case Study) เช่นเดียวกับ การวิจัยของวิจิตร ศรีสอานและคณะ และทำในลักษณะประเมินผลพัฒนาการตามแผนพัฒนาการศึกษา แต่ทำในระยะเวลายาวกว่าหนึ่งแผนพัฒนา มีลักษณะเป็นการศึกษาระยะยาว (Longitudinal Study) แบบ Expost Facto โดยเริ่มจากการก่อตั้งมหาวิทยาลัยจนถึงปัจจุบัน (2521) และจากการวิจัยของสภาการศึกษาแห่งชาติซึ่งทำการประเมินผลการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยแบ่งเป็นด้านต่างๆ 6 ด้าน คือ การบริหาร การศึกษาและหลักสูตร นักศึกษา ณาจารย์ อาคารสถานที่ และงบประมาณ การวิจัยของวิจิตร ศรีสอานและคณะแบ่งด้านการศึกษาประเมินสัมฤทธิ์ผล การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษามันปีที่ 3 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็น 5 ด้าน คือ โปรแกรมการศึกษา บุคลากร นิสิต การเงิน และอุปกรณ์อาคารสถานที่ การวิจัยของวิไลวรรณ พิธิยานุวัฒน์ ซึ่งศึกษาลักษณะเฉพาะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้นทำการศึกษาเรื่องต่างๆ 5 เรื่องคือ 1. ประวัติความเป็นมาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2. คุณลักษณะของสถาบัน ซึ่งประกอบด้วย ระบบการบริหาร โปรแกรมการศึกษา 3. คุณลักษณะของนิสิต ซึ่งประกอบด้วย จำนวนนิสิต จำนวนบัณฑิต ค่าใช้จ่ายรายหัวในการผลิตบัณฑิต 4. คุณลักษณะประจำคณะซึ่งประกอบด้วย จำนวนอาจารย์ประจำ เภษาอาจารย์คือนิสิต 5. ปัญหาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยประสบ ในปี พ.ศ. 2518 จากการวิจัยทั้ง 3 เรื่องที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้สรุปด้านต่างๆ ที่จะใช้ประเมินผลพัฒนาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นด้านต่างๆ 7 ด้านคือ การบริหารมหาวิทยาลัย โปรแกรมการศึกษา นักศึกษา บุคลากร การงบประมาณ อาคารสถานที่ และจำนวนบัณฑิต

ส่วนที่สามของบทนี้ เป็นวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยขอนแก่น